ЗАЛУЧЕННЯ СТОРОНОЮ У СПРАВІ СУДОВОГО ЕКСПЕРТА ПСИХОЛОГА ЯК СПЕЦІАЛІСТА У ГАЛУЗІ ДИТЯЧОЇ ПСИХОЛОГІЇ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ ДИТИНИ У СУДІ[1]

Анотація. Як стороні цивільної справи домогтися, щоб опитування дитини в суді відбувалося за участю фахівця з дитячої психології, і на які норми при цьому спиратися? Редакція журналу відповідає на це питання, поєднуючи ч. 2 ст. 171 Сімейного кодексу України з Керівними принципами Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей (17.11.2010), зокрема з п. 64, за яким інтерв'ю та покази дітей мають брати спеціально підготовлені фахівці в умовах, що враховують вік, зрілість і можливі труднощі спілкування дитини. Процесуальне підґрунтя становлять ст. 43, 74 і 197 ЦПК України (клопотання учасників справи, статус спеціаліста, виклик спеціаліста в підготовчому засіданні) та постанови Верховного Суду 2018–2021 рр. Сформульовано вимоги до спеціаліста: атестація Мін'юсту за експертною спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», психологічна освіта, стаж, періодичне підтвердження кваліфікації в Центральній експертно-кваліфікаційній комісії (наказ Мін'юсту від 03.03.2015 № 301/5). Перелічено вісім експертних завдань у галузі дитячої психології й три внесені до Реєстру методик проведення судових експертиз методики (коди 14.1.69, 14.1.72, 14.1.73), розроблені Полтавським відділенням Харківського та Житомирським відділенням Київського НДІСЕ, серед них методику дослідження особливостей сприйняття дитиною сімейної ситуації. Саме ці методики редакція вважає «адаптованими процедурами», про які йдеться в постанові ВС від 20.07.2021 у справі № 480/3093/20. Постанова ВС від 10.03.2021 у справі № 522/16059/18 розкриває право дитини, якій виповнилося десять років, брати участь у визначенні свого місця проживання, з опорою на практику ЄСПЛ («М. С. проти України», Mamchur v. Ukraine, Hunt v. Ukraine). Окремо розглянуто кримінальне провадження: допит малолітніх і неповнолітніх за ст. 226 і 354 КПК України та позицію ВС у справі № 332/2216/17, за якою перехресний допит малолітньої дитини допустимий лише у виняткових випадках. Насамкінець адвокатів і суддів застережено, що практичні психологи закладів освіти не можуть надавати психодіагностичні висновки щодо дітей на запити адвокатів для суду.

Ключові слова: опитування дитини в суді, спеціаліст у галузі дитячої психології, судовий експерт-психолог, правосуддя, дружнє до дітей, Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи, експертні методики, Реєстр методик проведення судових експертиз, атестація судових експертів, допит малолітніх, практика ЄСПЛ, правові позиції Верховного Суду, практичний психолог закладу освіти.

Engagement of a Forensic Psychologist by a Party to the Case as a Child Psychology Specialist for Hearing a Child in Court

Abstract. How can a party to civil proceedings ensure that a child is heard in court with the participation of a child psychology specialist? The editorial board answers by combining Article 171(2) of the Family Code of Ukraine with the Council of Europe Guidelines on child-friendly justice of 17 November 2010, notably paragraph 64, which requires interviews with children to be conducted by specially trained professionals in settings adapted to the child's age, maturity and communication difficulties. The procedural basis is found in Articles 43, 74 and 197 of the Civil Procedure Code of Ukraine and in Supreme Court rulings of 2018–2021. The paper defines the profile of a suitable specialist: a forensic psychologist certified by the Ministry of Justice of Ukraine in expert specialty 14.1 'Psycholo-

gical research', with a psychology degree, documented experience and periodic confirmation of qualification before the Central Expert Qualification Commission. It lists eight expert tasks in child psychology and three state-registered forensic methods (codes 14.1.69, 14.1.72 and 14.1.73) developed by regional branches of the Kharkiv and Kyiv research institutes of forensic examinations, presenting them as the adapted procedures mentioned by the Supreme Court in case No. 480/3093/20. A 2021 ruling in case No. 522/16059/18 confirms that a child aged ten or older has the right to take part in deciding where to live, with reference to the ECtHR judgments M.S. v. Ukraine, Mamchur v. Ukraine and Hunt v. Ukraine. The criminal procedure dimension is covered through Articles 226 and 354 of the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Supreme Court's view that cross-examining a young child is admissible only in exceptional cases. Finally, the paper warns that school psychologists may not issue diagnostic reports on children at lawyers' request for use in court.

Keywords: hearing of the child in court, child psychology specialist, forensic psychologist, child-friendly justice, Council of Europe Guidelines, forensic methods, register of forensic methods, certification of forensic experts, questioning of minors, ECtHR case law, Supreme Court case law, school psychologist.

Вперше оприлюднено: *сайт журналу «Судово-психологічна експертиза», 30.10.2021.*

Повний текст

Правовим обгрунтуванням залучення стороною у справі судового експерта психолога як спеціаліста у галузі дитячої психології для проведення опитування дитини у суді є:

3) **частина 2 статті 171 Сімейного кодексу України**, дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками, іншими особами спору щодо її виховання, місця проживання, у тому числі при вирішенні спору про позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав, а також спору щодо управління її майном,

4) **пункти 64 розділу IV.D.6 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя дружнього до дітей**, інтерв'ю і покази у дітей повинні брати, наскільки це можливо, спеціально підготовлені спеціалісти. Необхідно докласти всіх можливих зусиль для збирання свідчень дітей у найбільш сприятливому оточенні і умовах, що враховують їхній вік, рівень зрілості і розуміння, і будь-які труднощі у спілкуванні, які вони можуть мати. **Правова підстава:** Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя дружнього до дітей, які прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року, Закон України "Про приєднання України до Статуту Ради Європи" від 31 жовтня 1995 року № 398/95-ВР, постанова Верховного Суду від 20 липня 2021 року по справі №480/3093/20.

1) **пункти 2, 3 частини 1 статті 43 ЦПК**, учасники справи мають право подавати докази та клопотання, ставити питання спеціалістам,

2) **частина 1, 2 статті 74 ЦПК України**, спеціалістом є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, і призначена судом для надання консультацій під час вчинення процесуальних дій. Консультації спеціаліста не замінюють висновок експерта,

5) **пункти 8, 10 частини 2 статті 197 ЦПК України**, у підготовчому засіданні суд вирішує заяви та клопотання учасників справи, питання про виклик у судове засідання спеціаліста,

6) **постанови Верховного Суду** від 20 липня 2021 року у справі №480/3093/20, від 05 вересня 2018 року у справі № 752/22028/16-ц, від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18, від 18 березня 2019 року справа № 215/4452/16-ц, від 10 березня 2021 року по справі № 522/16059/18,

7) **атестований Міністерством юстиції України судовий експерт психолог**, який має право на проведення експертиз за спеціальністю 14.1. "Психологічні дослідження", **стаж експертної практики у галузі дитячої психології з** (зазначається рік початку роботи судовим експертом психологом), має вищу психологічну освіту освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста (магістра) за спеціальністю "Практична психологія", кваліфікацію психолога, **за наявності вказується також вчена ступінь** (доктор, кандидат психологічних наук зі спеціальності (зазначається шифр та назва наукової спеціальності)), **вчене звання** (професор, доцент кафедри (вказується назва кафедри) **та який відповідно до кваліфікації судового експерта психолога** (кваліфікаційної характеристики професії експерт-психолог судовий) **кожні 3 роки підтверджує отриману кваліфікацію судового експерта психолога** в Центральній експертно-кваліфікаційній комісії при Міністерстві юстиції відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5, **про що робиться запис у свідоцтві судового експерта психолога** та має необхідні знання та навички роботи у галузі дитячої психології з метою виконання експертних завдань та обов'язків. Крім того, судові експерти психологи застосовують в експертній роботі адаптовані до процесуальних заходів судові методики щодо роботи з неповнолітніми та малолітними особами.

Експертні завдання та обов'язки у галузі дитячої психології, які виконує у своїй роботі судовий експерт психолог:

1) визначає відповідність рівня психічного розвитку хронологічному віку та рівня педагогічної/мікросоціальної занедбаності у неповнолітніх осіб,

2) встановлює здатність неповнолітньої особи правильно сприймати обставини, що мають значення у справі, і давати про них відповідні показання,

3) оцінює здатність малолітньої особи надавати свідчення щодо ситуації правопорушення, розуміти значення скоєних щодо неї дій, з огляду на рівень її психічного розвитку,

4) вивчає сімейну ситуацію, індивідуально-психологічні особливості батьків, особливості їх виховної поведінки та вплив на емоційний стан, психічний розвиток та відчуття благополуччя дитини,

5) визначає вплив умов виховання кожного з батьків на психологічний стан та розвиток дитини,

6) виявляє залежність оцінки сімейної ситуації дитиною від впливу з боку батьків та інших дорослих,

7) встановлює здатність неповнолітньої особи з урахуванням її емоційного стану, індивідуально-психологічних особливостей та рівня розумового розвитку правильно сприймати обставини, що мають значення у справі, і давати про них відповідні показання,

8) виявляє відхилення у психічному розвитку неповнолітньої особи, які не є виявами психічного захворювання.

Судові методики щодо роботи з неповнолітніми та малолітними особами у судовому процесі, які пройшли державну реєстрацію та впроваджені в експертну практику судових експертів психологів Міністерством юстиції України:

1) Методика судово-психологічного дослідження розвитку неповнолітніх у ході розгляду справ у цивільному судочинстві. Спеціалізована установа - розробник методики: Полтавське відділення Харківського НДІСЕ Міністерства юстиції України, рік розробки - 2012, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 12.09.2014, реєстраційний код - 14.1.69,

2) Методика судово-психологічної експертизи у справах про злочини, пов'язані зі злісним невиконанням обов'язків по догляду за дитиною. Спеціалізована установа - розробник методики: Полтавське відділення Харківського НДІСЕ Міністерства юстиції України, рік розробки - 2014, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 29.01.2016, реєстраційний код - 14.1.72,

3) Методика експертного дослідження особливостей сприйняття дитиною сімейної ситуації. Спеціалізована установа - розробник методики: Житомирське відділення Київського НДІСЕ Міністерства юстиції України, рік розробки - 2016, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 23.03.2018, реєстраційний код - 14.1.73.

Правовими підставами для виконання судовим експертом психологом роботи у галузі дитячої психології є:

1. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджені наказом Міністерства юстиції України від 08 жовтня 1998 року № 53/5, зареєстровані у Міністерстві юстиції України 03 листопада 1998 року за № 705/3145 (зі змінами). - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#n1555

2. Порядок проведення атестації та присвоєння чи позбавлення кваліфікаційних класів судового експерта експертам-психологам судовим, який затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 06.04.2018 № 635, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03 травня 2018 року за № 553/32005. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0553-18#Text

3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України "Про затвердження зміни № 1 до національного класифікатора професій ДК 003:2010" від 16.08.2012 № 923 щодо утворення професії **експерт-психолог судовий**, код КП 2429 у зв'язку з вимогами законодавчо-правових документів, освоєнням нових технологій, виникненням нових сфер діяльності та іншими змінами у сфері суспільно-економічної діяльності. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#n2

4. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів, яке затверджено наказом Міністерства юстиції України від 03.03.2015 № 301/5, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 04 березня 2015 року за № 249/26694. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text

5. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 595. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-п#Text

6. Порядок ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, завтверджений наказом МІністерства юстиції України від 02.10.2008 № 1666/5, зареєстровано у Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2008 року за № 924/15615. - URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-08#Text

Правові позиції Верховного Суду:

1. Постанова Верховного Суду від 20 липня 2021 року по справі №480/3093/20. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/98493714

Правова позиція ВС: У Керівних принципах Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийнятих Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року, закріплено, що держави-члени повинні гарантувати ефективне здійснення прав дітей, щоб їх найкращі інтереси мали першочергову увагу у всьому, що стосується або зачіпає їх інтереси. Найкращі інтереси всіх дітей, які беруть участь в тій же процедурі або справі, мають бути окремо оцінені та збалансовані з метою узгодження можливого конфлікту інтересів дітей. У той час як судові органи мають кінцеву компетентність і відповідальність за прийняття остаточного рішення, держави-члени повинні, при необхідності, направити спільні зусилля на створення міждисциплінарних підходів з метою оцінки найкращих інтересів дітей під час процедури, пов`язаної з ними. Також зазначається, що всі фахівці, які працюють з дітьми і для дітей, повинні отримувати необхідну міждисциплінарну підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, а також щодо процедур, які адаптовані до них (**прим.:** міждисциплінарну підготовку в Україні проходят атестовані Міністерством юстиції України судові експерти психологи, а адаптованими процедурами стосовно дітей є судові методики, які атестуються Міністерством юстиції України, а саме: 1) Методика судово-психологічного дослідження розвитку неповнолітніх у ході розгляду справ у цивільному судочинстві, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 12.09.2014, реєстраційний код - 14.1.69, 2) Методика судово-психологічної експертизи у справах про злочини, пов'язані зі злісним невиконанням обов'язків по догляду за дитиною, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 29.01.2016, реєстраційний код - 14.1.72, 3) Методика експертного дослідження особливостей сприйняття дитиною сімейної ситуації, дата прийняття рішення про державну реєстрацію 23.03.2018, реєстраційний код - 14.1.73.).

2. Постанова Верховного Суду від 10 березня 2021 року по справі № 522/16059/18. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/95532877

Правова позиція ВС: Відповідно до частин першої та другої статті 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім`ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім`ї. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні між батьками спору

щодо її місця проживання. Таким чином, з досягненням віку 10 років у дитини з`являється право не тільки бути вислуханою і почутою, але й право брати активну участь у вирішенні своєї долі, зокрема, у визначенні місця проживання. Лише в разі збігу волі трьох учасників переговорного процесу - матері, батька, дитини можна досягти миру і згоди. Аналогічні положення закріплені у статті 12 Конвенції про права дитини, згідно з якою держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що торкаються дитини, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. Відповідно до статті 6 Європейської конвенції про здійснення прав дітей від 25 січня 1996 року під час розгляду справи, що стосується дитини, перед прийняттям рішення судовий орган надає можливість дитині висловлювати її думки і приділяє їм належну увагу. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що торкається дитини, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства. Закріплення цього права підкреслює, що дитина є особистістю, з думкою якої потрібно рахуватись, особливо при вирішенні питань, які безпосередньо її стосуються. Ухвалюючи рішення у справі «М. С. проти України» від 11 липня 2017 року (заява № 2091/13), ЄСПЛ указав на те, що при визначенні найкращих інтересів дитини в конкретній справі слід брати до уваги два міркування: по-перше, у найкращих інтересах дитини зберегти її зв`язки із сім`єю, крім випадків, коли доведено, що сім`я непридатна або неблагополучна; по-друге, у найкращих інтересах дитини є забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагонадійним (пункт 100 рішення від 16 липня 2015 року у справі «Мамчур проти України», заява № 10383/09). У зазначених справах ЄСПЛ не визначав обов`язкового врахування судами принципу 6 Декларації прав дитини. Підсумовуючи, слід зазначити, що **Декларація прав дитини не є міжнародним договором.** Разом з тим положення Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року, ратифікованої Верховною Радою України 27 лютого 1991 року, про те, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини (стаття 3), узгоджуються з нормами Конституції України та законів України, тому саме її норми зобов`язані враховувати усі суди України, розглядаючи справи, які стосуються прав дітей. У зв`язку з наведеним Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне відступити від висновків Верховного Суду України, висловлених у постановах від 14 грудня 2016 року у справі № 6-2445цс16 та від 12 липня 2017 року у справі № 6-564цс17, щодо застосування норм права у подібних правовідносинах, а саме статті 161 СК України та принципу 6 Декларації прав дитини, про обов`язковість брати до уваги принцип 6 Декларації прав дитини стосовно того, що малолітня дитина не повинна, крім тих випадків, коли є виняткові обставини бути розлучена зі своєю матір`ю. Велика Палата Верховного Суду вважає, що при визначенні місця проживання дитини першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини в силу вимог статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року». Тлумачення частини першої статті 161 СК України свідчить, що під час вирішення спору щодо місця проживання малолітньої дитини враховується ставлення батьків до виконання своїх батьківських обов`язків, особисту прихильність дитини до кожного з них, вік дитини, стан її

здоров`я та інші обставини, що мають істотне значення. До інших обставин, що мають істотне значення, можна віднести, зокрема: особисті якості батьків; відносини, які існують між кожним з батьків і дитиною (як виконують батьки свої батьківські обов`язки по відношенню до дитини, як враховують її інтереси, чи є взаєморозуміння між кожним з батьків і дитиною); можливість створення дитині умов для виховання і розвитку. Європейський суд з прав людини зауважує, що між інтересами дитини та інтересами батьків повинна існувати справедлива рівновага і, дотримуючись такої рівноваги, особлива увага має бути до найважливіших інтересів дитини, які за своєю природою та важливістю мають переважати над інтересами батьків. (HUNT v. UKRAINE, № 31111/04, § 54, ЄСПЛ, від 07 грудня 2006 року). При визначенні основних інтересів дитини у кожному конкретному випадку необхідно враховувати дві умови: по-перше, у якнайкращих інтересах дитини буде збереження її зв`язків із сім`єю, крім випадків, коли сім`я виявляється особливо непридатною або явно неблагополучною; по-друге, у якнайкращих інтересах дитини буде забезпечення її розвитку у безпечному, спокійному та стійкому середовищі, що не є неблагополучним (MAMCHUR v. UKRAINE, № 10383/09, § 100, ЄСПЛ, від 16 липня 2015 року).

3. Постанова Верховного Суду від 05 вересня 2018 року у справі № 752/22028/16-ц. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/76503075

Правова позиція ВС: Твердження заявника про те, що діти не досягли десятирічного річного віку і не здатні самостійно формулювати свої думки щодо особистого життя, а тому не могли бути допитані судом апеляційної інстанції, є безпідставними з огляду на таке. Відповідно до положень статті 12 Конвенції про права дитини держави-учасниці забезпечують дитині, здатній сформулювати власні погляди, право вільно висловлювати ці погляди з усіх питань, що стосуються дитини, при чому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. З цією метою дитині, зокрема, надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що її стосується, безпосередньо або через представника чи відповідний орган у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

4. Постанова Верховного Суду від 18 березня 2019 року справа № 215/4452/16-ц. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/80521632

Правова позиція ВС: Дитина, як у розмові з психологом, так і в судовому засіданні повідомила, що рівнозначно любить як батька, так і матір, але проживати хоче з батьком. Дитина більш прихильно ставиться до батька. Відповідно до статті 3 Конвенції про права дитини від 20 листопада 1989 року (далі - Конвенція) в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів. З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку, що проживання дитини з батьком буде відповідати найкращому забезпеченню його інтересів. Відповідач не надала суду переконливих доказів, що проживання сина разом з матір'ю буде найкраще відповідати інтересам дитини. Апе-

ляційним судом вірно встановлено, що проживання сина з батьком відповідає принципу «найкращих інтересів дитини» та є пріоритетним при вирішенні цієї справи.

5. Постанова Верховного Суду від 14 лютого 2019 року у справі № 377/128/18. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/79846507

Правова позиція ВС: Доводи заявника про те, що суд апеляційної інстанції безпідставно не прийняв до уваги та не врахував до кого із батьків дитина має більшу прихильність і не з'ясував думку самої дитини з приводу визначення місця її проживання є безпідставними, оскільки за положеннями зазначеної норми права, місце проживання дитини, яка не досягла 10 років визначається без врахуванні її думки. При цьому, питання про заслуховування думки дитини було предметом оцінки апеляційного суду, який вірно дійшов до висновку, що з урахуванням встановлених судом обставин справи, ситуації, яка склалась у сім'ї та обстановці у якій перебуває дитина, вона не зможе об'єктивно, незалежно та вільно висловити свою думку. Також, суд касаційної інстанції підтримав оцінку, яку надав суд апеляційної інстанції висновку практикуючого психолога, а саме апеляційний суд не визнав належним та допустимим доказом висновок психолога, оскільки психодіагностичне обстеження ОСОБА_5 було здійснено психологом без попереднього спілкування з обома батьками дитини, за відсутності у нього інформації з приводу стосунків між батьками після припинення між ними фактичних шлюбних стосунків та повну ізоляцію дитини на протязі майже півтора місяця від спілкування з матір'ю. Результати та висновки такого дослідження викладені на бланку та з печаткою Громадської організації «Чернігівська міська асоціація «Конкордія», яка відповідно до видів її діяльності КВЕД 94.99 не має права та не здійснює такої діяльності як надання психологічної допомоги, проведення психодіагностичного обстеження, в тому числі дітей, про що свідчить витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань. Не надано суду доказів того, що психолог ОСОБА_8, має право та займається такою практикою, що у нього є відповідний досвід у сфері дитячої психології.

Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності психолога при розгляді кримінального провадження під час досудового слідства та у суді:

Згідно з статтею 226 КПК України під час досудового слідства, допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності психолога. Допит малолітньої або неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом - понад дві години на день. Особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання. До початку допиту особам, зазначеним у частині першій цієї статті, роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми при допиті, а також право заперечувати проти запитань та ставити запитання.

За статтею 354 КПК України при розгляді кримінальної справи у суді, допит малолітнього свідка і, за розсудом суду, неповнолітнього свідка проводиться в присутності психолога. Свідку, який не досяг шістнадцятирічного віку, головуючий роз'яснює обов'язок про необхідність давати правдиві показання, не попереджуючи про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання, і не приводить до присяги. До початку допиту законному представнику, педагогу, психо-

логу або лікарю роз'яснюється їхній обов'язок бути присутніми під час допиту, а також право протестувати проти запитань та ставити запитання. Головуючий має право відвести поставлене питання. У випадках, коли це необхідно для об'єктивного з'ясування обставин та/або захисту прав малолітнього чи неповнолітнього свідка, за ухвалою суду він може бути допитаний поза залом судового засідання в іншому приміщенні з використанням відеоконференції (дистанційне судове провадження). Допит малолітнього або неповнолітнього потерпілого проводиться з дотриманням правил, передбачених цією статтею.

Постанова Верховного Суду від 4 березня 2020 року по справі № 332/2216/17. - URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/88103419

Правова позиція ВС: Відповідно до пунктів 68, 72 Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, прийнятих Комітетом міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 року, слід уникати прямого контакту, протистояння або спілкування між дитиною-жертвою або дитиною-свідком з підозрюваним, наскільки це можливо, якщо тільки дитина-жертва не вимагає цього. На переконання колегії суддів Верховного Суду, перехресний допит у суді малолітньої дитини допустимий лише у виняткових випадках, коли вичерпано всі інші способи встановлення істини.

Зміст клопотання про проведення опитування дитини в суді. Поради адвоката. Національна школа адвокатури України.

Відео: https://www.youtube.com/embed/z0DogWUb7NY

УВАГА АДВОКАТАМ, СУДДЯМ! Попередження від практичного психолога закладу освіту, що практичні психологи закладів освіти не можуть бути учасниками судового процесу та робити психодіагностичні висновки щодо дітей на запити адвокатів для суду, оскільки работа психолога закладу освіти є конфіденційною з дитиною та вимагає використання інструментарію, який рекомендований Міністерством освіти і науки України (Положення про психологічну службу у системі освіти України), а не Міністерства юстиції України. За своїм статусом практичні психологи закладів освіти належать до педагогічних працівників (частина 3 статті 76 Закону України «Про освіту») і не виконують нормативні документи, які прийняті Міністерством юстиції України!!!!

Відео: https://www.youtube.com/embed/VNsvsNAwfrI

Довідково, організація та проведення опитування, отримання свідчень, заяв від дитини під час судового провадження у суді в країнах державах-членах Ради Європи згідно з Керівними принципами Комітету міністрів Ради Європи, щодо правосуддя дружнього до дітей

Традиційно, нагадуємо користувачам журналу, що науковий журнал запроваджує надання послуг **«Консультація»: запит на участь судового експерта психолога як спеціаліста психолога у галузі дитячої психології** на замовлення сторін у справі. - URL: http://expertize-journal.org.ua/konsultacia **Телефон для термінового дзвінка судовому експерту:** +38 093 476 72 60 (Viber, Telegram, Whatsapp).

Звертаємо увагу, організація проведення професійних консультацій всім зацікавленим, здійснюється членом Президії Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним редактором журналу, атестованим судовим експертом психологом (поліграфологом), кандидатом психологічних наук, доцентом Назаровим Олегом Анатолійовичем, стаж практичної роботи з 2000 року.

Офіційній Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи, судового експерта психолога (поліграфолога) Назарова О.А. (свідоцтво Міністерства юстиції України від 09.07.2020 №2035) - https://expertisekyivua.com/ukr

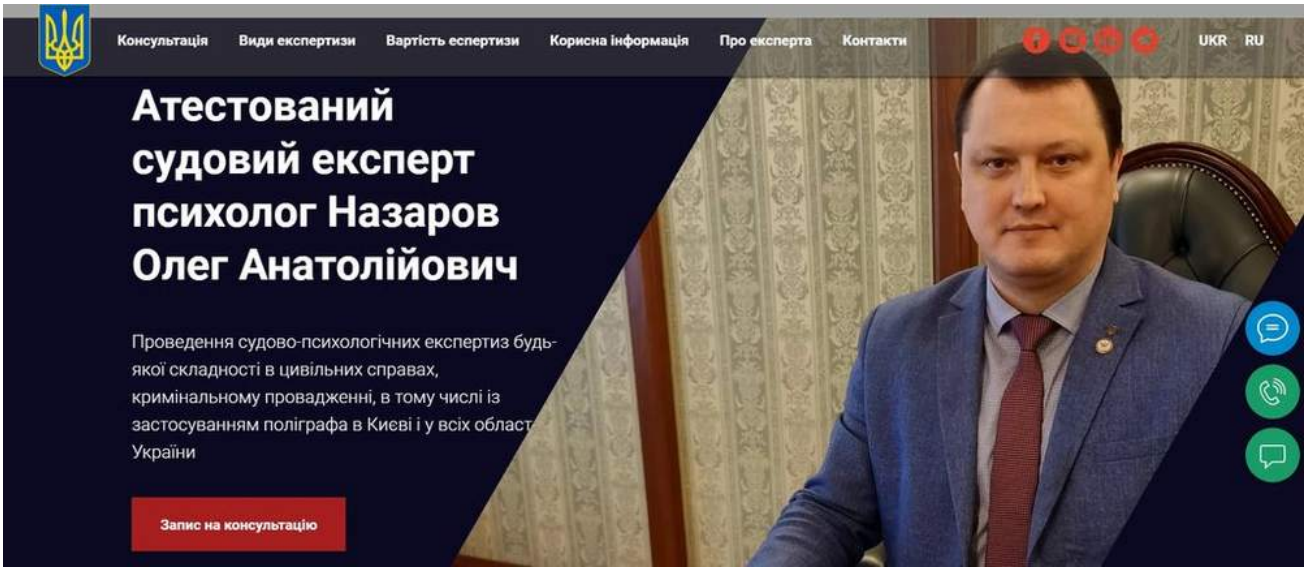

Офіційний Інтернет-сайт щодо призначення та проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням поліграфа, тестувань на поліграфі в Україні за міжнародними стандартами (поліграф EyeDetect, розробник Converus Inc., USA): https://expert-nazarov.com

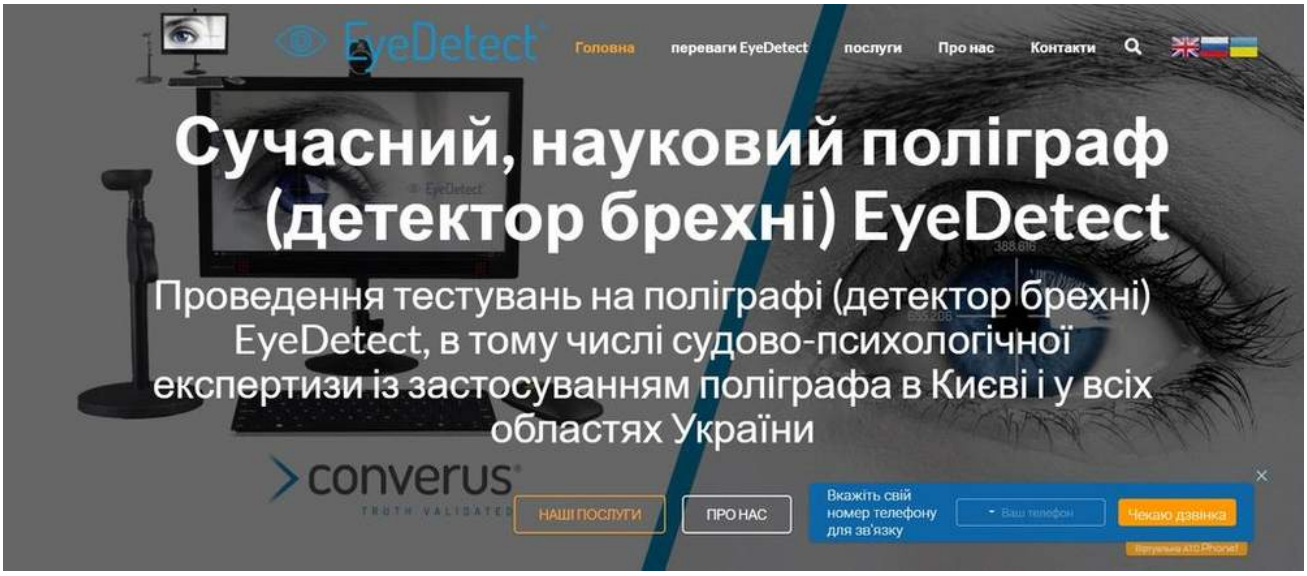

References

1. Zaluchennia storonoiu u spravi sudovoho eksperta psykholoha yak spetsialista u haluzi dytiachoi psykholohii dlia provedennia opytuvannia dytyny u sudi [Engagement of a Forensic Psychologist by a Party to the Case as a Child Psychology Specialist for Hearing a Child in Court]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 5 (35). URL: https://expertize-journal.org.ua/opros-rebenka-v-sude/5997-zaluchennya-storonoyu-u-spravi-sudovogo-eksperta-psikhologa-yak-spetsialista-psikhologa-u-galuzi-dityachoji-psikhologiji-dlya-provedennya-opituvannya-ditini-u-sudi (onovlena versiia vid 06.11.2021). [in Ukrainian].